

15. Jones S. How the War in Syria has Helped Inspire Turkey's Protests [Електронний ресурс] / S. Jones. – Режим доступа: http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/06/11/how_the_war_in_syria_has_helped_to_inspire_turkeys_protests?page=full.

16. Об изменениях в военно-политической обстановке на Ближнем Востоке и в Северной Африке (2-8 сентября 2013 года) [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.iimes.ru/?p=18181>.

Джилавян А. С. Внутрішньополітичні ефекти реалізації неоосманської зовнішньої політики Туреччини.

У даній статті проаналізовано основні чинники, які впливають на внутрішньополітичний розвиток Туреччини в період активної реалізації зовнішньополітичної доктрини «нового османізму» або неоосманізму. Виявлено найбільш значущі ефекти для подальшого втілення турецької геостратегічної концепції в аспекті її прагнень установлення

потенційного регіонального лідерства Туреччини.

Ключові слова: неоосманізм, зовнішня політика Туреччини, внутрішня політика Туреччини, турецький секуляризм, турецька ісламська ідентичність, курдське національне питання.

Dzhilavyan A. Internal political effects of implementation of Neo-ottoman Turkish foreign policy.

The main factors which have an influence on Turkey's domestic politics development while Neo-ottoman geopolitical doctrine realization process period have been analyzed. The most important effects for the future functioning and Turkish regional leadership program have been detected.

Keywords: Turkey's foreign policy, Turkey's domestic politics, Turkish secularity, Turkish islamic identity, Kurdish national question.

Надійшла до редколегії 23.02.2014 р.

УДК 323.1(94.478)

О. Ю. Докаш

Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

КАДРОВА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Розкрито сутнісні риси політичного режиму, який відновлювався в західних областях України на завершальному етапі Другої світової війни, який можна визначити як лівоекстремістський різновид тоталітаризму – сталінізм. Показано основні складові ефективності функціонування сталінського тоталітарного режиму, що ґрунтувалися на масовому використанні політичного насилля й терору через розгалужену структуру репресивно-каральних органів. Вказано на пріоритети кадрової політики радянського режиму як чинника забезпечення його ефективного функціонування через залучення на керівні посади прибулих зі східних регіонів УРСР та СРСР партійних, радянських, господарських працівників, співробітників органів внутрішніх справ, державної безпеки, прокуратури, суддів, які пройшли відбір та належали до номенклатури партійних комітетів відповідного рівня.

Ключові слова: Західна Україна, сталінський тоталітарний режим, органи влади та управління, ефективність політичного функціонування, кадрова політика.

Актуальність та постановка проблеми. Пропонована до уваги тема дослідження видається актуальною в теоретико-методологічному та політико-прикладному вимірах. Потрібно не тільки проаналізувати політико-правові та інституційно-процедурні механізми формування кадрового складу органів влади та управління через призначення на керівні посади у відновлених партійних, радянських, господарських та інших органах влади та управління західних областей УРСР

у ході їх звільнення від нацистської окупації в січні-жовтні 1944 р. як важливої умови забезпечення ефективності функціонування сталінського тоталітарного режиму в умовах завершення розгрому нацистських загарбників та розгортання боротьби з відділами УПА та підпіллям ОУН, але й виявити наслідки такої політики для подальшого розвитку західноукраїнського регіону, зокрема на сучасному етапі відновлення засад демократичної Української держави.

Аналіз попередніх досліджень. Аналізуючи останні дослідження та публікації з визначеної проблематики, варто відзначити, що вона неодноразово привертала увагу, як переважно вітчизняних істориків В. Гулая [3; 4; 5], К. Кондратюка [16], М. Леськів [17], М. Нагірняка, Р. Лаврецького [19], Т. Першиної [23], Г. Стародубець [24], так і окремих політологів, як Б. Ярош [26; 27]. Разом з тим відповідного теоретико-методологічного політологічного опрацювання потребують питання стратегії й тактики формування кадрового складу органів влади на управління сталінського тоталітарного режиму в західних областях УРСР на завершальному етапі Другої світової війни, яка розпочата автором в попередній роботі [13].

Мета та завдання роботи. Метою пропонованої статті є політологічний аналіз реалізації кадрової політики сталінського тоталітарного режиму з формування органів влади та управління західних областей Української РСР у контексті ефективності політичного функціонування.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- охарактеризувати сутність політичного функціонування;
- вказати на основні показники ефективності політичного функціонування;
- розкрити сутнісні риси політичного режиму, який відновлювався в західних областях України на завершальному етапі Другої світової війни;
- показати основні складові ефективності функціонування сталінського тоталітарного режиму;
- виявити пріоритети кадрової політики радянського режиму як чинника забезпечення його ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу. У найзагальнішому розумінні політична діяльність – це специфічна форма активного ставлення людей до свого суспільного середовища, яка має на меті цілеспрямоване його регулювання та перетворення за допомогою фактору влади.

Політична діяльність як соціальний феномен, у якій би формі вона не виражалася, завжди пов'язана з існуючим типом суспільних відносин, сприяючи його зміцненню й підтримці або руйнуванню й заміні. Як втілювач політики, вона пов'язана з політичним управлінням, з організаційними можливостями суспільства [22, с. 17].

Політичне функціонування – забезпечення участі політичних інститутів (державних органів, політичних партій, громадських організацій) в управлінні спільними справами. Зв'язок політичної діяльності з управлінням знаходить своє вираження також у тому, що головними суб'єктами

управління суспільством є політичні установи, передусім інституції політичної системи. Тому поліпшення управління – важлива складова всякої політичної діяльності, оскільки різні види політики водночас є й різними видами управління [22, с. 17].

Поняття ефективності можна застосовувати не до всіх рівнів політичної діяльності, а лише до тих, де існує більш-менш усвідомлена мета, де політико-управлінська діяльність спрямована на досягнення конкретного результату, тобто на рівні політичного функціонування владних структур (елітарної політики). Щодо масового рівня політичної діяльності, змістом якої є висловлення інтересів, позицій, вимог, настроїв, то тут дуже важливо виділити кількісні та якісні критерії для порівняння досягнутого й запланованого. Відповідно, ефективність політичного функціонування – це фактична результативність діяльності основних владних структур та політичних лідерів, що вимірюється ступенем виконання ними найважливіших функцій управління згідно з вимогами і сподіваннями найвпливовіших суспільних груп, їх здатністю зберігати систему правління, сприяти економічному зростанню та технологічному прогресу, задовольняти усвідомлені потреби більшості населення.

Повертаючись до конкретно-історичного та політичного виміру нашого дослідження, вважаємо за можливе окремо розглянути сутнісні характеристики політичного режиму, що активно відновлювався в Західній Україні на завершальному етапі Другої світової війни, зокрема через кадрову політику формування нових органів влади та управління.

Не викликає заперечень твердження, що стрижнем політичної системи в СРСР була однопартійність. Всесоюзна комуністична партія (більшовиків) та її філія в Україні – Комуністична партія (більшовиків) України – були єдиною структурою, яка мала реальну владу. Всі інші структури, в т. ч. Ради, виступали лише прикриттям всевладдя Комуністичної партії, в практичній діяльності якої демократичне начало було зведено нанівець. При розгляді більшості питань, які виносилися на обговорення партійних бюро, думка першого секретаря мала вирішальне значення. Централізм пронизував усі ланки партійних структур, висунувши на перше місце волюві, командні методи керівництва [14, с. 9]. Місцеві партійні органи прагнули наслідувати стиль роботи Центрального Комітету партії і навіть питання для свого розгляду обирали однотипні або ідентичні. Роль виборних партійних органів знижувалася, зате зростає вплив призначеного партійного апарату [4, с. 191-192].

Виходячи із найвагоміших характеристик радянського тоталітарного режиму, виділених знаним вітчизняним політологом

В. Горбатенком, зокрема наявності цілісного бюрократичного механізму, підвалини якого становила номенклатурна як система призначення державних службовців на керівні посади [2, с. 103], можемо вести мову про зрощення партії з державою, коли, політизуючи всі органи державної влади (через контроль за призначенням на посади), партія підпорядковує їх, перетворюється на «партію-державу» шляхом злиття з державними інститутами, які переходять під повний партійний контроль.

Тому цілком логічним є те, що вже восени 1943 р. було створено організаційні групи обласних комітетів партії, які після відновлення сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні мали зосередити в своїх руках основні важелі впливу та забезпечити якнайшвидшу реінтеграцію західноукраїнського регіону в загальносоюзний простір. Очолили їх «перевірені» роками сталінського життя партійні функціонери І. Грушецький (секретар Львівського обкому партії), М. Слонь (секретар Станіславського обкому), В. Бегма (секретар Рівненського обкому) та інші. Так, оперативна група Львівського обкому КП(б)У чисельністю 56 осіб розпочала свою роботу в м. Кременці на Тернопільщині [6, арк. 9].

Важливим інструментом прискореної «радянзації» краю виступала кадрова політика. Форсованими темпами відбувалося формування насамперед місцевих партійних органів. Як відомо, з початком німецько-радянської війни переважна більшість партійного, радянського та господарського активу західних областей УРСР залишила край [21, с. 44]. У процесі відновлення радянської влади основна ставка робилася на «уповноважених», які прибували слідом за частинами Червоної армії.

2 лютого 1944 р. оргбюро ЦК КП(б)У ухвалило постанову про «Відбір керівних партійних і радянських працівників для роботи в західних областях УРСР». Чергову мобілізаційну акцію партійно-радянських працівників для роботи в західних областях України оголошено 28 березня 1944 р. У серпні було прийнято ще дві постанови з цього приводу: 5 серпня – про скерування на роботу в західні області 430 слухачів обласних партійних курсів та 120 слухачів пропагандистських курсів при ЦК КП(б)У і 29 серпня – «Про підбір партійних, радянських і господарських працівників для західних областей УРСР». Остання постанова зобов'язувала 12 правобережних обкомів КП(б)У до вересня 1944 р. підібрати і відрядити в розпорядження обкомів західних областей України 500 партійних і радянських працівників [1].

Як результат, тільки у вересні 1944 р. для роботи в різних організаціях до Львова прибуло 637 членів ВКП(б) та 234 кандидати

в члени партії [7, арк. 4]. Вже на 1 листопада 1944 р. партійна організація міста нараховувала 2562 комуністів (членів та кандидатів у члени партії), які були об'єднані в 136 первинних партійних організацій, у т.ч. 95 – в різних установах [8, арк. 13].

Місцевими органами державного управління в СРСР виступали виконавчі комітети Рад та їх відділи, які здійснювали виконавчу та розпорядчу діяльність. Характерною особливістю системи побудови органів радянського державного управління була наявність відповідних їм партійних структур, що не лише дублювали функції радянських органів, а в багатьох випадках перебирали їх на себе. Існування паралельних вертикалей влади сприяло утвердженню домінуючого впливу партійних структур на місцеві органи влади та управління.

В перші роки після звільнення від нацистської окупації в західних областях України органи влади не обиралися, а формувалися вищими партійними та радянськими органами. Таку практику визначила прийнята 1 квітня 1944 р. постанова Політбюро ЦК КП(б)У «Про керівні органи місцевих Рад депутатів трудящих» [15, с. 38-39].

За усталеною в СРСР практикою виконками місцевих Рад депутатів трудящих перебрали на себе вирішення фактично всіх питань, що знаходилися в компетенції місцевих органів влади, усунувши від їх вирішення Ради. Утвердження партійного контролю за виконавчими комітетами місцевих Рад доповнювалося відсутністю значної частини їх депутатів, які хоча б формально мали контролювати діяльність виконавчих комітетів та їхніх підрозділів.

У процесі поновлення радянського режиму основна ставка робилася на прибулих зі східних областей УРСР і СРСР відповідальних працівників партійних комітетів, радянських органів, репресивно-каральних структур. Саме новоприбулі, особливо росіяни, обіймали вищі посади в партійних комітетах, репресивно-каральних органах тощо. На кінець 1944 р. у Дрогобицькій області працювало 5783 прибулих відповідальних працівників. Стосовно їхнього галузево-відомчого розподілу, то працівники органів НКВС, НКДБ, прокуратури та судів становили понад 28 % [5, с.111].

Функціонування радянського політичного режиму в західних областях України на завершальному етапі Другої світової війни забезпечувалось передовсім розгалуженою та достатньо ефективною системою органів НКВС, НКДБ та прокуратури, укомплектованою майже виключно прибулим командним складом. Так, станом на 1 січня 1945 р. серед працівників Управління НКВС Дрогобицької області росіяни становили 45,3 %, у тому числі серед керівних працівників –

57,4 %. 3-поміж працівників органів державної безпеки області росіяни складали 71 %. Зокрема, із 26 начальників міських і районних відділів Управління НКДБ Дрогобицької області 16 були росіянами. Загалом серед працівників репресивно-каральних органів Дрогобицьчини росіяни становили 47,9 %, українці – 47,6 %. Переважна більшість останніх теж були скеровані з інших регіонів СРСР, демобілізовані з частин Червоної армії чи партизанських загонів. Так, у Волинській області на посади суддів протягом 1945 р. було призначено 31 особу з приїжджих і лише двох місцевих висуванців. На прокурорських посадах в області не було жодного місцевого мешканця [4, с. 195].

Як слушно вказує А. Трухан, відновлення мережі органів радянської прокуратури у визволених від гітлерівської окупації областях Західної України розпочалося задовго до їхнього фактичного звільнення. Зокрема, Державна Штатна Комісія при Раді Народних Комісарів СРСР затвердила «Штатний розпис прокуратури Львівської області» у складі 54 осіб уже 14 квітня 1944 р. Така гра на випередження подій мала сенс не лише з огляду на практичні потреби (приміром, розслідування злочинів фашистських окупантів), але й в політичному аспекті – емігрантський уряд Польщі і в 1944 р. вперто відмовлявся визнавати зміну державно-територіального статусу регіону. В цій історичній ситуації повномасштабне відновлення радянських державних та правоохоронних структур на спірній території мало політичний характер [25, с. 9].

Достатньо обґрунтованим видається твердження А. Трухана про те, що в новоприєднаних західних областях України існувало ніби дві чи навіть три правові системи з двома (чи трьома) органами, які де-факто виконували роль, відведену де-юре для прокуратури: а) власне прокуратура – для безпартійних та тих членів партії, на притягнення до відповідальності яких вона отримувала санкцію компартійного органу; б) районний комітет партії для рядових партійців, який міг вивести їх з-під дії закону відмовою дати санкцію на притягнення до кримінальної відповідальності; в) бюро обласного комітету, ЦК Компартії союзної республіки чи ЦК ВКП(б), якщо правопорушник входив до т. зв. номенклатури [25, с. 10].

Поповнення партійно-радянського апарату відбувалося здебільшого без врахування попереднього досвіду, освітнього рівня, моральних якостей, що спричиняло значну плінність кадрів. Одним із наслідків реалізації такої політики стало зосередження влади в руках осіб, які не мали відповідної освіти та належного рівня фахової підготовки. Так, лише у 1944 р. в Тернопільську область зі східних областей УРСР було направлено 5935 осіб [5,

с. 111]. При цьому половина господарських керівників області мали стаж відповідної роботи менше одного року та тільки 34 особи – вищу освіту. За станом на 1 жовтня 1941 р. для роботи в партійних та комсомольських органах Дрогобицької області було потрібно 775 осіб, а вдалося підібрати тільки 449. Не відзначаючись високим освітнім рівнем (тільки 13 % мали закінчену вищу освіту) та не володіючи достатнім досвідом керівної роботи (83,6 % були вперше призначені на відповідні посади), нові керівники із числа прибулих зі східних областей УРСР та інших регіонів СРСР, демобілізованих із лав Червоної армії прагнули перебрати до своїх рук всю повноту влади на місцях [9, арк. 53-54]. Наприклад, протягом лише лютого-грудня 1944 р. в Олександрійському районі Рівненської області було звільнено три начальники райвідділу НКДБ, начальник райвідділу НКВС, секретар райкому комсомолу, завідувачі відділів фінансів та державного забезпечення [11, арк. 2]. За 1945 р. змінилося 36 % номенклатурних працівників Дрогобицького обкому партії [10, арк. 1].

Відсутність достатньої кількості фахівців зі східних областей та необхідність привернення на бік влади місцевого населення вимагали ширшого залучення місцевих спеціалістів для роботи в адміністративному апараті. При цьому до уваги бралися не стільки компетентність, професійний рівень місцевих «висуванців», як їхнє соціальне походження та політична лояльність до радянської влади. На середину травня 1945 р. в обласних та районних установах та організаціях Тернопільської області працювало 4012 місцевих мешканців. Поряд із ними 1874 осіб стали головами та секретарями сільських рад, 875 – завідувачами сільських клубів та хат-читалень, 833 – фінансовими агентами, 415 – директорами початкових шкіл [12, арк. 4-5]. Того ж року в Дрогобицькій області на різні посади було висунуто 3620 осіб, однак лише 280 з них входили до номенклатури обкому партії та 37 – номенклатури ЦК КП(б) У, тобто обіймали реальні владні посади [18, с. 453].

Влада з недовірою ставилася до місцевих кадрів, їхнього політичного минулого, соціального походження. Вони обіймали переважно другорядні посади. На наше переконання, слід критично ставитись до «масштабної» статистики залучення місцевого населення до роботи в органах влади та управління, яку зокрема наводить В. Маланчук. Так, лише актив сільських рад Львівської області за рік після звільнення збільшився до 16,7 тис. осіб. До роботи в постійно діючих комісіях при місцевих радах Дрогобицьчини було залучено майже 14 тис. осіб депутатів і активу. У Волинській області актив місцевих партійних і радянських органів досягав 20 тис. осіб [18, с. 363-364].

Як правильно вказує В. Гулай, політика якнайшвидшого усунення регіональних особливостей у суспільно-політичній і духовній сферах, економіці, етносоціальній структурі населення супроводжувалася адмініструванням і репресіями [3, с. 13], що, на нашу думку, мало забезпечити бажаний результат, який би свідчив про ефективність функціонування сталінського тоталітарного режиму в західноукраїнському регіоні в складних військово-політичних обставинах.

Б. Ярош зазначав, що тоталітарна радянська система була впроваджена в західному регіоні України в період її найбільшого розквіту. Зустрівши спочатку упередженість, а потім й спротив багатьом своїм заходам, влада перейшла до масових репресій. З найбільш трагічних дій відзначаються масові репресії та депортації [27, с. 21].

Темпи й результати поширюваних на регіон процесів радянзації, як наголошує інший автор, Й. Надольський, значним чином визначала депортаційна політика сталінського режиму як сукупність послідовних дій відповідних суб'єктів політики, спрямованих на завоювання, утримання, зміцнення і реалізацію політичної влади [20, с. 3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в теоретико-методологічному плані, політична діяльність (як індивідуальна, так і колективна, як спонтанна, так і організована) оцінюється, насамперед, за своїми конкретними наслідками, котрі певною мірою впливають на якісні зміни в суспільстві. При цьому ефективність їх функціонування вимірюється відношенням досягнутого результату (в сфері їх компетенції) до максимально можливого або раніше запланованого. У прикладному аспекті можна стверджувати, що політичний режим, який утвердився в західних областях УРСР на завершальному етапі Другої світової війни, мав тоталітарний характер та був аналогічним до системи і способу здійснення влади в цілому СРСР чи будь-якому його регіоні. Забезпечення ефективності функціонування сталінського режиму реалізовувалося передовсім через відновлення в найкоротші терміни тотального контролю сталінського режиму над західноукраїнським краєм, через практику формування кадрового складу місцевих органів влади та управління переважно шляхом залучення на керівні посади прибулих зі східних регіонів УРСР та СРСР партійних, радянських, господарських працівників, співробітників органів внутрішніх справ, державної безпеки, прокуратури, суддів, які пройшли відбір та належали до номенклатури партійних комітетів відповідного рівня. Перспективним напрямом подальших політологічних студій, на нашу думку, може стати компаративне дослідження ступеня й масштабів політичної участі

населення Західної України та Закарпатської України в нових органах влади та управління після звільнення від окупації.

Бібліографічні посилання

1. Білоус Е. Основні джерела поповнення управлінських кадрів західноукраїнських областей у 1944-1945 рр. [Електронний ресурс] / Е. Білоус. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/8179/1/%D0%A3%D0%94%D0%9A2.pdf>. [Дата звернення: 10.02.2014 р.].
2. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть [Текст] / В. П. Горбатенко. – К. : Академія, 1999. – 240 с.
3. Гулай В. В. Етносоціальні процеси в західних областях України (друга половина 40-х – 50-ті роки ХХ ст.) [Текст] : автореф. дис...канд. іст. наук: спец.: 07.00.01 «Історія України» / В. В. Гулай ; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2002. – 16 с.
4. Гулай В. Кадрова політика радянського режиму в західних областях України (друга половина 40-х – 50-ті роки ХХ ст.) / В. Гулай // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 37. – Част. 2 : Документи та матеріали. Рецензії та огляди. Наукове життя. – Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2002. – С. 190–204.
5. Гулай В. Кадрова політика радянського режиму в західних областях України після завершення Другої світової війни (1945-1953 рр.) / В. Гулай // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – № 502. Держава та армія. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – С. 110–116.
6. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. П-3. Львівський обласний комітет Комуністичної партії України. – Оп. 1. – Спр. 109.
7. ДАЛО. – Ф. П – 4. – Оп.1. – Спр. 4.
8. ДАЛО. – Ф. П – 4. – Оп.1. – Спр. 23.
9. ДАЛО. – Ф. П – 5001. – Оп. 2. – Спр. 32.
10. ДАЛО. – Ф. П – 5001. – Оп. 6. – Спр. 153.
11. Державний архів Рівненської області. – Ф. П – 400. Рівненський обласний комітет омуністичної партії України. – Оп. 3. – Спр. 25.
12. Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф. П – 1. Тернопільський обласний комітет Комуністичної партії України. – Оп. 1. – Спр. 170.
13. Докаш О. Політика відновлення органів влади та управління західних областей УРСР на завершальному етапі Другої світової війни / О. Докаш // Наука і сучасність : виклики глобалізації. – Ч. II (юридичні, педагогічні, політичні науки) : Міжнародна конференція, м. Київ, 25 травня 2013 р. – К. : Центр наукових публікацій, 2013. – С. 131–135.
14. Кірсанова О. Я. Розвиток суспільно-політичної активності трудящих західних

областей УРСР у процесі будівництва основ соціалізму [Текст] / О. Я. Кірсанова. - К. : Наукова думка, 1981. - 224 с.

15. Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. В двох томах. Т. 2. - 1941-1976. - К. : Політвидав України, 1977. - 1022 с.

16. Кондратюк К. Галичина і Волинь у роки Другої світової війни (1939-1945) [Текст] / К. Кондратюк. - Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. - 160 с.

17. Леськів М. М. Радянський режим у західних областях України (1944-1953 рр.) [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.01 «Історія України» / М. М. Леськів ; Львівський національний університет ім. І. Франка. - Львів, 2008. - 18 с.

18. Маланчук В. Торжество ленінської національної політики (Комуністична партія - організатор розв'язання національного питання в західних областях УРСР) [Текст] / В. Маланчук. - Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1963. - 696 с.

19. Нагірняк М. Я. Політична та ідеологічна боротьба органів комуністичної партії у процесі утвердження режиму у Західній Україні (1944-1945 рр.) [Електронний ресурс] / М. Я. Нагірняк, Р. В. Лаврецький. - Режим доступу: ubgd.lviv.ua/moodle/pluginfile.php/14596/...1/NAG2013_6.pdf. [Дата звернення: 10.02.2014 р.].

20. Надольський Й. Е. Депортацій на політика сталінського тоталітарного режиму в західних областях України (1939-1945 рр.) : монографія / Й. Е. Надольський. - Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки, 2008. - 260 с.

21. Нариси історії Тернопільської обласної партійної організації / Авт. кол. : [С. П. Нечай (керівник) та ін.]. - Львів : Каменяр, 1980. - 288 с.

22. Наумкіна С. М. Соціально-політичні аспекти ефективної управлінської діяльності [Текст] : автореф. дис... д-ра політ. наук: спец.: 23.00.02 «Політичні інститути і процеси» / С. М. Наумкіна ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 1996. - 42 с.

23. Першина Т. Формування управлінських кадрів в Західній Україні в 1944-1948 рр. : регіональні особливості / Т. Першина // Сторінки воєнної історії України. Збірник наук. статей / НАН України, Ін-т історії України. - К., 2009. - Вип. 12. - С. 299-312.

24. Стародубець Г. Специфіка підбору та підготовки партійних кадрів у західних областях України в 1944-1945 рр. / Г. Стародубець // Гілея : науковий вісник. Зб. наук. праць. - К. : ВЕР УАН, 2011. - Вип. 44. - С. 169-176.

25. Трухан А. Я. Прокуратура західних областей України у 1944-1953 рр. (історико-правовий аспект) [Текст] : автореф. дис... канд. юр. наук: спец.: 12.00.01 «Теорія та

історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А. Я. Трухан ; Національний Університет «Львівська політехніка». - Львів, 2012. - 16 с.

26. Ярош Б. О. Сторінки політичної історії західноукраїнських земель (30 - 50-ті рр. XX ст.) : монографія / Б. О. Ярош. - Луцьк : Редакційно-видавничий відділ «Вежа» ВДУ ім. Л. Українки, 1999. - 184 с.

27. Ярош Б. О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях в 30-50-х роках XX століття (історико-політологічний аспект) [Текст] : автореф. дис... д-ра політ. наук: спец.: 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Б. О. Ярош ; Інститут національних відносин і політології НАН України. - К., 1995. - 43 с.

Докаш О. Ю. Кадровая политика формирования органов власти и управления западных областей УССР на завершающем этапе Второй мировой войны в контексте эффективности политического функционирования сталинского тоталитарного режима.

Раскрыты сущностные черты политического режима, восстанавливающегося в западных областях Украины на завершающем этапе Второй мировой войны, и который можно определить как левоэкстремистскую разновидность тоталитаризма - сталинизм. Показаны основные составляющие эффективности функционирования сталинского тоталитарного режима, которые основывались на массовом использовании политического насилия и террора через разветвленную структуру репрессивно-карательных органов. Указано на приоритеты кадровой политики советского режима как фактора обеспечения его эффективного функционирования через привлечение на руководящие должности прибывших из восточных регионов УССР и СССР партийных, советских, хозяйственных работников, сотрудников органов внутренних дел, государственной безопасности, прокуратуры, судей, которые прошли отбор и принадлежали к номенклатуре партийных комитетов соответствующего уровня.

Ключевые слова: Западная Украина, сталинский тоталитарный режим, органы власти и управления, эффективность политического функционирования, кадровая политика.

Dokash O. Personnel policy formation of power and control western regions of USSR at the final stage of the Second World War in the context of efficiency of political operation of Stalinist totalitarian regime.

The essential features of the political regime, which was restored in the western regions of Ukraine in the final stages of World War II,

which can be defined as a kind of Left extremist Totalitarianism – Stalinism – were revealed. The basic components of the effective functioning of Stalin's totalitarian regime were based on a massive use of political violence and terror through the branched structure of repressive secret police priorities specified in the personnel policy of the Soviet regime as a factor in ensuring its effective functioning by engaging in leadership positions arrived from the eastern regions of the

USSR and the USSR party, government, business employees, employees of internal affairs, public security, prosecution and judges who have been selected and belonged to the party nomenclature committees relevant level.

Keywords: Western Ukraine, Stalin's regime, authorities and management, operation efficiency policy, personnel policy.

Надійшла до редколегії: 26.02.2014 р.

УДК 323.22

І. В. Іщенко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: АКСІОЛОГІЧНА СКЛАДОВА

Політичні інститути не лише виявляють ціннісні орієнтири людини, а й формують ціннісне ставлення людини до дійсності. Цінності суспільства упродовж історичного періоду змінюються. Особливо це характерно для ключових етапів розвитку суспільства, під час різких суспільних змін. Ми досліджуємо можливості управління нестабільним соціумом на основі рівня його сприйнятливості до нових ціннісних параметрів.

Ключові слова: динаміка, дискурс, дологічний, інститути, інтеріоризація, нестабільність, поляризація, символ, система, структурований, цінності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аксиологічний компонент завжди є важливим аттрактором, який притягує майбутнє своєю певною ентропійною сутністю. Загальнолюдські цінності – система аксиологічних максим, зміст яких не пов'язаний безпосередньо з конкретним історичним періодом розвитку суспільства або конкретною етнічною традицією, політичним режимом, але, наповнюючи кожну соціокультурну традицію власним конкретним змістом, відтворюються, проте, у будь-якому типі культури як цінність. Разом з тим, цінності суспільства формуються впродовж історичного розвитку. Все те, що слугує на користь етносам країни, зберігається і знаходить своє відображення в традиціях, звичаях, нормах поведінки. Звідси гармонійність суспільних відносин, їх стабільний функціональний характер залежить від того, наскільки враховані ці неформальні регулятори поведінки людей у законах, інших нормативних актах. В єдиній системі цінностей неподільним цілим виступають моральні, духовні, політичні та інші цінності. Ключовими чинниками формування ціннісної системи є економічні і політичні умови. Якщо цінності ми розуміємо специфічним виміром самої людини, в котрому людина, рухаючись, реалізує своє існування, то політичні інститути є визначниками цього руху, що дають змогу наносити умовну траєкторію руху на ціннісну систему координат.

Постановка завдання. Для нас актуальним виглядає дослідження проблеми – якою мірою

аксиологічний чинник впливає на дестабілізацію обстановки в країні, її політичних інститутів? Друге питання, що постає з логіки міркувань – де шукати вихід з нестабільності? Отже, ці тези є метою нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Зазначимо, що проблема формування суспільних цінностей має міждисциплінарний характер. Класики політичної науки Г. Алмонд, С. Хантінгтон, М. Вебер розглядали ціннісну систему через призму культури, соціальної трансформації, характеру легітимності політичної влади, що безпосередньо впливає на стабільність функціонування всієї політичної системи. Вітчизняні політологи В. Й. Климончук, Л. І. Лясота, Н. В. Жабінець розробляли такі напрямки досліджень, як особливості становлення та функціонування політичних і громадянських цінностей, формування системи політичних цінностей у сучасному соціумі, політичні цінності та їх втілення у процесі демократизації українського суспільства. Варто зауважити, що більшість політологів не завжди дотримуються розуміння необхідності розгляду цінностей як елементів певної системи, обмежуючись дослідженням таких категорій, як влада, держава, право, інститути і т.п. Вагомий внесок зробили представники філософської думки в розробку даної галузі знань. Безумовно, судження про різні види цінностей – про благо, добро, красу, святість і т.п. – ми зустрічаємо і у класиків античної філософії, і у теологів середньовіччя, і у ренесансних мислителів, і у філософів Нового часу, однак узагальнюючого уявлення